

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2006. február 23.

TÁRSADALOMISMERET

**EMELT SZINTŰ ÍRÁSBELI
ÉRETTSÉGI VIZSGA**

**JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI
ÚTMUTATÓ**

OKTATÁSI MINISZTERIUM

AZ ÍRÁSBELI VIZSGA ÉRTÉKELÉSÉNEK ÁLTALÁNOS SZEMPONTJAI

A vizsgázó teljesítményének értékelését nem befolyásolhatja, ha a vizsgázó véleménye eltér az általánosnak tekinthető megközelítéstől.

A vizsgázó teljesítményének értékelésére nem lehet hatással, ha az értékelők személyes értékítélete eltér a feladatban tárgyalt probléma, kérdés, jelenség általánosnak tekinthető megítélésétől.

A javítási-értékelési útmutató címszavakban közli az esszé és esetelemzés megoldásának lehetséges tartalmi összetevőit. Az ettől eltérő jó megoldást el kell fogadni.

A dolgozatot piros színű tollal kell javítani és a tanári gyakorlatnak megfelelően jelölni a súlyosabb helyesírási, nyelvhelyességi, stb. hibákat.

A feladatok alatt található négyzetben az elérhető maximális pontszám van feltüntetve, az értékelő a mellette levő üres négyzetbe írja az általa megállapított pontszámot.

Egyes feladatokban a könnyebb differenciálhatóság érdekében a feladat részpontszámainak összegét osztani kell kettővel (majd esetleg felfelé kerekíteni) a feladatra adható végső pontszám megállapításához.

Amennyiben a vizsgázó a B rész mind a két feladatsorából oldott meg feladatokat, és nem állapítható meg egyértelműen, hogy melyiknek az értékelését akarta, az érettségi dolgozatot értékelő tanár feladata annak eldöntése, melyik megoldás a tartalmasabb, majd azt értékeli.

Egyes esszéfeladatokban a tanuló két kérdés megválaszolása közt választhat, de csak az egyik téma kidolgozásáért jár pont. Amennyiben tévedésből mind a két feladatot megoldja a vizsgázó, és nem jelöli áthúzással, melyiket értékeljék, az érettségi dolgozatot javító tanár dönti el, hogy melyik feladat kidolgozásáért jár több pont és azt veszi figyelembe.

Amennyiben bármely feladat értékelésében a témátartás kompetenciát nulla ponttal értékeli a javító, azaz úgy ítéli meg, hogy a vizsgázó egyáltalán nem a megfogalmazott feladatot oldotta meg, a feladat egészének értékelése nulla pont, más kompetenciára vagy szempontra pontszám nem adható.

Az értékelő a javítás, értékelés végeztével kitölti a vizsgázó által elért összpontszámot tartalmazó táblázatot.

A rész**Társadalomismeret**

A.1. Az alábbiakban két téma címét találja. Válasszon a megadott témákból egyet! Foglalja össze 15-20 soros esszé formájában a témáról a gondolatait!

(Csak az egyik téma kidolgozásáért jár pont.)

- A. A társadalmi igazságosság és a jóléti állam
vagy
B. A helyi társadalom fogalma és fő jellemzői

15 pont	
----------------	--

- A társadalmi igazságosság és a jóléti állam

Szemponatok, kompetenciák	Feladat értékelése	Max. pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	A kifejtés mondatokból áll, a szöveg logikusan és szabatosan felépített. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	0-2
A feladat megértése, témataratás	A válasz a társadalmi igazságosság témájára fókuszál, elemzi a jóléti társadalmat.	0-2
Lényegkiemelés, témájának megfelelő tények, összefüggések, gondolatok, megállapítások megfogalmazása, általánosítás	A feleletben lényeges elemeket emelt ki a vizsgázó: pl. az állami beavatkozás szerepét és a szociális háló szoros kapcsolatát az állam gazdasági helyzetével, a jóléti állam pozitív és negatív jellemzőit, a politikai rendszerrel való összefüggését, a napjainkban jelentkező gazdaságossági problémákat, a II. világháború utáni kétpólusú világ létének hatását a jóléti állam eszméjére.	0-3
Ismeretek mélysége, az adott tudománynak megfelelő tárgyi tudás, a szakmai nyelv használata	A feleletből megállapítható, hogy a vizsgázó megfelelő tárgyi tudással rendelkezik a jóléti állam működéséről, a társadalmi igazságosság elvéről. Szakkifejezéseket használ: pl: szociális háló, szabadság – egyenlőség konfliktusa, társadalom, állam.	0-3
A megközelítés sokszínűsége, komplexitása	A válasz legalább kétféle megközelítést tartalmaz, pl.: a gazdaságelméleti háttérrel, vagy a mindennapokra gyakorolt hatását, vagy a filozófiai megközelítést.	0-3
Önálló vélemény megalkotása, a téma aktualizált (életszerű, saját vagy a médiából ismert példák alkalmazása)	Önálló véleményét megfogalmazta, megindokolta. Életszerű példákat említett. Legalább két ismert példát említett a médiából.	0-2
Összesen		0-15

- A helyi társadalom fogalma és fő jellemzői

Szempontok, kompetenciák	Feladat értékelése	Max. pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	A kifejtés mondatokból áll, a szöveg logikusan és szabatosan felépített. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	0-2
A feladat megértése, témataratás	A válasz a helyi társadalom fogalmára fókuszál, jellemzi a helyi társadalmat.	0-2
Lényegkiemelés, témájának megfelelő tények, összefüggések, gondolatok, megállapítások megfogalmazása, általánosítás	A feleletben lényeges elemeket emelt ki a vizsgázó: pl. az állami beavatkozás és a helyi társadalom viszonyát, a helyi társadalom intézményrendszerét és működését, az önkormányzatiság elvét szoros és a civil szféra szerepét. Esetleg elemezte a helyi társadalom megjelenését a helyi médiában, fontosnak tartva, hogy ki a tulajdonosa, alapítója vagy fenntartója az adott médianak.	0-3
Ismeretek mélysége, az adott tudománynak megfelelő tárgyi tudás, a szakmai nyelv használata	A feleletből megállapítható, hogy a vizsgázó megfelelő tárgyi tudással rendelkezik a helyi társadalomról, annak jellemzőiről. Szakkifejezéseket használ: pl. szociális háló, egyenlőség, társadalom, állam, civil szféra, média, intézmény.	0-3
A megközelítés sokszínűsége, komplexitása	A válasz legalább kétféle megközelítést tartalmaz: pl. a gazdasági vagy elméleti háttérrel, vagy a mindennapokra gyakorolt hatását, vagy a civil szféra szerepvállalásait, önkormányzati feladatokat lát el.	0-3
Önálló vélemény megalkotása, a téma aktualizált (életszerű, saját vagy a médiából ismert példák alkalmazása)	Önálló véleményét megfogalmazta, megindokolta. Életszerű példákat említett. Legalább két médiából ismert példát említett.	0-2
Összesen		0-15

A.2. Az alábbi táblázat és történet a regionális különbségek témáját veti föl. Mutassa be a témát 8-12 sorban a megadott kérdések és szemelvények alapján!

Miért eltérőek az életésélyek hazánk különböző régióiban?

Jobb-e az élet a nagyvárosokban?

Születés, halál, belső vándorlás Magyarországon 2003-ban

Régió	Élve születések száma*	Halálozások száma*	Természetes fogyás*	Belső vándorlási különbözet*
Nyugat-Dunántúl	8,5	13,0	4,5	+1,4
Közép-Dunántúl	8,9	12,5	3,6	+0,7
Dél-Dunántúl	8,9	13,9	5,0	-1,2
Közép-Magyarország	9,3	13,1	3,8	+2,9
Észak-Magyarország	9,7	14,1	4,4	-3,1
Észak-Alföld	10,2	12,9	2,7	-2,9
Dél-Alföld	8,8	14,2	5,4	-0,6
Budapest	8,5	13,9	5,4	-6,0
Magyarország	9,3	13,4	4,1	-

KSH adatok alapján

* ezer lakosra jutó

Hol érdemes lakni?

Kovácsék Budapesten a Keleti-pályaudvar közelében laktak. A zárt udvarra néző lakás ablakait télen a ködös esti időszakban szinte ki sem lehetett nyitni a beáramló kipufogógáz, és más égéstermékek szaga miatt. A kitergetett frissen mosott ágynemű nemegyszer hamuszürkévé vált. Mind a három gyerek gyakran szedett gyógyszert különböző légúti megbetegedéseik miatt. Gyuri 15 éves, egyik este moziból jött hazafelé, amikor megtámadták, elvették táskáját és bőrkabátját. Ekkor a család elhatározta, hogy kiköltözik vidékre, elkezdtek lakás után nézni. Kati hallani sem akart a költözésről, fontosabbak voltak neki a barátai az iskolában és a lépcsőházban. Nórárt, az ötéves kislányt csak az érdekelte, ott majd tarthat-e kutyát. Az édesanyát viszont az foglalkoztatta, hová fogja tudni elvinni Nórárt az óvodába. Kovács úr több műszakban dolgozott, számára a legfontosabb az volt, beér-e pontosan hét órára jelenlegi munkahelyére.

.....

15 pont	
----------------	--

Szemponatok, kompetenciák	Feladat értékelése	Max. pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	A kifejtés mondatokból áll, a szöveg logikusan és szabatosan felépített. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	0-2
A feladat megértése, témátartás	A válasz a mai Magyarország regionális különbségeire fókuszál, jellemzi a területi és lakókörnyezeti különbségeket.	0-2
Lényegkiemelés, témájának megfelelő tények, összefüggések, gondolatok, megállapítások megfogalmazása, általánosítás	A feleletben lényeges elemeket emelt ki a vizsgázó, pl.: az ország nyugat-keleti megosztottságára, az egyes régiókon belüli eltérésekre. Fontos elem lehet ebből a szempontból, hogy a vizsgázó meg tudja-e fogalmazni saját véleményét, esetleg saját társadalmi helyét, helyzetét. Előítéletektől mentesen értelmezni és elemezni tudja a történetet.	0-3
Ismeretek mélysége, az adott tudománynak megfelelő tárgyi tudás, a szakmai nyelv használata	A feleletből megállapítható, hogy a vizsgázó megfelelő tárgyi tudással rendelkezik az alapvető társadalmi egyenlőtlenségekről, különös tekintettel a területi egyenlőtlenségekre. Szakkifejezéseket használ: pl. regionalitás, szociális háló, – esélyegyenlőség, egyenlőtlenség .	0-3
A megközelítés sokszínűsége, komplexitása	A válasz legalább kétféle megközelítést tartalmaz: pl. a makrogazdasági vagy elméleti háttérrel, illetve annak a mindennapokra gyakorolt hatását.	0-3
Önálló vélemény megalkotása, a téma aktualizált (életszerű, saját vagy a médiából ismert példák alkalmazása)	Önálló véleményét megfogalmazta, megindokolta. Életszerű példákat említett. Legalább két ismert példát említett médiából.	0-2
Összesen		0-15

A.3. Az alábbiakban egy család történetét olvashatja. Elemezze az esetet 8-12 mondatban a megadott szempontok alapján!

K. Zs. idén lesz 49 éves, végzettsége szakmunkás. 23 évesen nősült, született két gyerekük. Házassága 10 év után megromlott, a válóperben a bíróság a feleségének ítélte a gyerekeket, és így ők maradtak a lakásban is. K. Zs. munkásszállóra költözött, és szűkösen éldegélt a gyerektartás kifizetése után megmaradt jövedelméből. Gyerekeit nem vihette be a szállóra, akik végül el is hidegültek tőle. Bánatában egyre többször tartott esténként barátaival a kocsmába, ahol egyre többet ivott.

A rendszerváltás után bezárt az őt alkalmazó gyár, és K. Zs. elvesztette állását, ezért a munkásszállót is el kellett hagynia. Állandó lakcím híján sehol nem foglalkoztak vele komolyan, és kora miatt is egyre jobban kiszorult a munkaerő piacról. Átmeneti szállásokon és más alkalmi helyeken húzta meg magát. K. Zs. egyre lejjebb csúszott, már leginkább csak aluljárókban húzza meg magát. Ingyen konyhákban étkezik, és ami pár forintot összekéregget, azt leginkább italra költi.

.....
.....
.....

5 pont	
---------------	--

Szempontok, kompetenciák	Az eset értékelése	Max. pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	A kifejtés mondatokból áll, a szöveg logikusan és szabatosan felépített. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	0-1
Tématartás, lényegkiemelés, problémaközpontúság	Valóban azokat az egyéni és társadalmi tényezőket vizsgálja, amelyek K. Zs. lecsúszásához vezettek.	0-2
A feladatban leírt esetnek megfelelő érvek, összefüggések, gondolatok, megállapítások közlése	Felismeri az egyén és családja helyzetét befolyásoló társadalmi körülményeket, a munkanélküliség, az alkoholizmus, a rendszerváltás szerepét.	0-4
A szakmai nyelv használata	Használja pl. a társadalom, a felelősség, a munkanélküliség, a hátrányos helyzet, a deviancia, a civil társadalom, az esélytelenség, hajléktalan, szociális háló kifejezéseket.	0-2
Önálló vélemény megalkotása	Megfogalmaz önálló véleményt pl. a társadalom felelősségéről.	0-1
Összesen		0-10
A végső pontszám (összesen/2) a kerekítés után		0-5

A.4. Az alábbiakban különböző fogalmakat soroltunk föl. Töltse ki az alábbi táblázatot az egymáshoz tartozó fogalmak összepárosításával!

A. Fogalmak:

jótevény
közös kötelesség- és segítségvállalás
önrendelkezés
IMF
autonómia
karitatív
szolidaritás
Nemzetközi Valutaalap

1.		
2.		
3.		
4.		

B. Fogalmak:

individualizmus
deviancia
etikett
etnikum
a társadalmi normától való eltérés
illem
nemzeti kisebbség
énközpontúság

1.		
2.		
3.		
4.		

4 pont

Teljesítményszint:

8 helyes pár beírása esetén	4 pont
6 helyes pár beírása esetén	3 pont
4–5 helyes pár beírása esetén	2 pont
2–3 helyes pár beírása esetén	1 pont
0–1 helyes pár beírása esetén	0 pont

A/ Párosítás

1.	IMF	Nemzetközi Valutaalap
2.	közös kötelesség- és segítségvállalás	szolidaritás
3.	autonómia	önrendelkezés
4.	jótékony	karitatív

B/ Párosítás

1.	énközpontúság	individualizmus
2.	etikett	illem
3.	társadalmi normáktól való eltérés	deviancia
4.	etnikum	nemzeti kisebbség

A.5. Az alábbiakban fogalom meghatározásokat olvashat. Írja a hiányzó fogalmakat a kipontozott vonalra!

A/ Az..... választott törvényhozói testület, hazánk legfőbb állami szerve.

B/ A azt állítja, hogy egyetlen kultúrának sem lehet előjoga a többivel szemben, sőt a sokféleség, a heterogenitás bátorítandó is.

C/ A XIX. század végén indultmozgalmak a nők egyenjogúságáért küzdöttek.

3 pont	
---------------	--

(Minden helyes megoldás **1 pontot** ér)

A/ Az Országgyűlés választott törvényhozói testület, hazánk legfőbb állami szerve.

B/ A multikulturalizmus azt állítja, hogy egyetlen kultúrának sem lehet előjoga a többivel szemben, sőt a sokféleség, a heterogenitás bátorítandó is.

C/ A XIX. század végén indult feminista mozgalmak a nők egyenjogúságáért küzdöttek.

A.6. Válassza ki és húzza alá az alábbi meghatározások közül azt az egyet, amely a keretben lévő meghatározáshoz tartozik!

A. Mit jelent a pacifizmus?

- az igazságos háborút nem ellenző irányzat
- Csendes-óceánról származó népszokás
- mindenfajta háborút ellenző nézet
- az igazságtalan békét elítélő irányzat
- fiatal lovak túlterheléséből eredő betegség

B. Mit jelent a szubkultúra?

- őskőkori leletegyüttes
- elkülönült csoport életmódja, szokásrendje
- etnikai ellentét
- elitkultúra divatja
- szupravezetők elterjedése

Mit jelent a metakommunikáció?

- együttérzés, szimpátia
- csetelés a világhálón
- testbeszéd
- elhúzódó beszélgetés
- más naprendszerbe közlések eljuttatása

3 pont	
---------------	--

(Minden helyes megoldás **1 pontot** ér)

- Mit jelent a pacifizmus?
 - az igazságos háborút nem ellenző irányzat
 - Csendes-óceáni származó szokás
 - mindenfajta háborút ellenző nézet
 - az igazságtalan békét elítélő irányzat
 - az energikus fellépést helyeslő irányzat
- Mit jelent a szubkultúra?
 - őskőkori leletegyüttes
 - elkülönült csoport életmódja, szokásrendje
 - etnikai ellentétek
 - elitkultúra
 - anyagi kultúra

- Mit jelent a metakommunikáció?
 - együttérzés, szimpátia
 - csetelés a világhálón
 - testbeszéd
 - elhúzódo beszélgetés
 - más naprendszerbe közlések eljuttatása

A.7. Az alábbi kifejezések az Európai Unióval kapcsolatosak. Magyarázza meg a fogalmakat!

Tőke szabad áramlása azt jelenti, hogy

.....

Agrártámogatási rendszer azt jelenti, hogy

.....

4 pont	
---------------	--

Teljesítményszint:

4 pont (a tartalmilag helyes válaszokra **2-2 pont**)

kiseb pontatlansággal **1-1 pont**.

Tőke szabad áramlása azt jelenti, hogy: minden EU-n belüli természetes vagy jogi személyhez kötődő tőkemozgás korlátozásának vagy a diszkriminációnak a tilalma.

Agrártámogatási rendszer azt jelenti: az EU-ban a tagországok által együttesen kialakított Közös Agrárpolitika írja elő a mezőgazdasági termelés és a támogatás szabályrendszerét. Ennek keretében az agrártermékek az EU egységes piacán akadály nélkül cserélnek gazdát.

A.8. Életünket behálózzák a szabályok, vannak írott és íratlan szabályaink. Írjon két-két példát a táblázat megfelelő helyére!

ÍRATLAN SZABÁLYOK	ÍROTT SZABÁLYOK

2 pont	
---------------	--

(Két íratlan szabály **1 pontot ér.**
Két írott szabály **1 pontot ér)**

ÍRATLAN SZABÁLYOK	ÍROTT SZABÁLYOK
szokásjog, illemszabályok, egyes játékszabályok stb.	jogi-, közlekedési szabályok, házirend, előírás, rendszabályok, törvények stb.

A.9. Az alábbi megállapítások az önkormányzatok működésére vonatkoznak. Válassza ki a felsorolásból azokat az eseteket, amelyek nem egyeztethetők össze az önkormányzati törvénnyel! A kiválasztottakat húzza alá! Majd indokolja választását!

1. Az ÁNTSZ vizsgálata szerint özv. Kovács Jánosné kútjának vize emberi fogyasztásra alkalmatlan. Vezetékes vízellátás a faluban nem működik. Özv. Kovács Jánosné kérte az önkormányzatot, hogy segítsenek neki a probléma megoldásában, de az önkormányzat elutasította a kérést mondván, hogy nem feladata a település lakóinak vízellátásában közreműködni.

Indoklás:

2. A falu az önkormányzati képviselőket közvetlen és titkos választással választotta meg.

Indoklás:

3. Zerta faluban nem működik óvoda, ezért a szomszédos településre szállítják naponta busszal az óvodás korú gyermekeket.

Indoklás:

4. Remeteborzas lakossága köszöntötte az 5 évre megválasztott új önkormányzati képviselőit és a képviselőtestület által megválasztott polgármestert.

Indoklás:

4 pont	
---------------	--

(Minden felismerés 1 pontot ér.
(Minden indoklás 1 pontot ér)

1. Megoldás: Az ÁNTSZ vizsgálata szerint özv. Kovács Jánosné kútjának vize emberi fogyasztásra alkalmatlan. Vezetékes vízellátás a faluban nem működik. Özv. Kovács Jánosné kérte az önkormányzatot, hogy segítsenek neki a probléma megoldásában, de az önkormányzat elutasította a kérést mondván, hogy nem feladata a település lakóinak vízellátásában közreműködni.

Indoklás: önkormányzati feladat az ivóvízellátás biztosítása

4. Remeteborzas lakossága köszöntötte az 5 évre megválasztott új önkormányzati képviselőit és a képviselőtestület által megválasztott polgármestert.

Indoklás: a képviselőválasztás négy évre szól, a polgármestert közvetlenül választják stb.

B rész

Ismételten felhívjuk figyelmét, hogy a B rész két feladatsorából csak az egyiket kell megoldania!

**B.I.
Gazdasági alapismeretek**

B.I.1. Válassza ki és húzza alá azt az egy meghatározást, amely a számokhoz tartozó fogalmat jelenti!

1. A részvénytársaság tulajdonosai

- a) részvényesek
- b) igazgatóság és a felügyelő bizottság
- c) felügyelő bizottság és a közgyűlés
- d) igazgatóság és a közgyűlés

2. A bt. kültagja

- a) korlátlan felelősségű
- b) korlátolt felelősségű
- c) egyetemleges felelősségű
- d) jogi személy

3. Mi a szakszervezet?

- a) a munkaadók érdekeit képviselő szervezet
- b) ágazati érdekeket képviselő szervezet
- c) a munkavállalók érdekeit védő szervezet
- d) szakmai érdekeket képviselő szervezet

4. Mi az IMF jelentése?

- a) Világbank
- b) Világ Pénzügyi Szervezete
- c) Nemzetközi Pénzügyi Rendszer
- d) Nemzetközi Valutaalap

5. Ki a vállalkozó?

- a) új termékeket talál ki
- b) nagyvállalatot irányít
- c) pénzt ad kölcsön
- d) üzleti tevékenységet folytat, elsősorban saját pénzét kockáztatva

5 pont	
---------------	--

1. A részvénytársaság tulajdonosai

a) részvényesek

2. A bt. kültagja

b) korlátolt felelősségű

3. Mi a szakszervezet?

c) a munkavállalók érdekeit védő szervezet

4. Mi az IMF jelentése?

d) Nemzetközi Valutaalap

5. Ki a vállalkozó?

d) üzleti tevékenységet folytat, elsősorban saját pénzét kockáztatva

Elemenként **1 pont**

B.I.2. Döntse el, igaz vagy hamis egy-egy állítás. Húzza alá a megfelelőt!

a.) A munkaszerződést mindig írásba kell foglalni.

Igaz - Hamis

b.) Az export: javak és szolgáltatások azok, amelyeket más országokból vásárol egy ország.

Igaz - Hamis

c.) Kkt. és a bt. között az a különbség, hogy a bt.-nek van legalább egy kültagja.

Igaz - Hamis

d.) Inflációs időszakban azok járnak jól, akiknek hiteltartozásuk van az infláció mértékénél alacsonyabb kamat mellett.

Igaz – Hamis

2 pont	
---------------	--

a.) Igaz b.) Hamis c.) Igaz d.) Igaz

4 helyes megoldás esetén **2 pont**

2–3 helyes megoldás esetén **1 pont**

0–1 helyes megoldás esetén **0 pont**

B I.3. Hasonlítsa össze a különböző gazdasági ciklusokat a megadott szempontok alapján!

	munkanélküliek száma	Beruházások (kapacitások) mértéke	fogyasztás
fellendülés (konjunktúra)			
recesszió			
válság (pangás)			

3 pont	
---------------	--

(Soronként **1 pont** adható.)

	munkanélküliek száma	beruházások (kapacitások) mértéke	fogyasztás
fellendülés (konjunktúra)	alacsony	magas, növekvő	növekszik
recesszió	növekszik	csökken	csökken
válság (pangás)	nagyon magas	nagyon alacsony (rohamosan csökken)	nagyon alacsony (rohamosan csökken)

B.I.4. 5-10 sorban elemezze és értelmezze az alábbi megállapítást!

A munkaviszonyban állók a magas adók miatt rendszerint a vállalkozókat hibáztatják, mivel szerintük a vállalkozók nem fizetnek rendesen adót, és helyettük kell nekik is fizetni. A feketegazdaság nagysága Magyarországon a becslések szerint a GDP 20 százaléka körül alakul.

5 pont

Szempontok, kompetenciák	Az eset értékelése	Max. pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	A kifejtés mondatokból áll, a szöveg logikusan és szabatosan felépített. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	0-1
Tématartás, lényegkiemelés, problémaközpontúság	A magánszemélyeket és a vállalatokat terhelő adókról és azok gazdasági hatásairól ír.	0-2
A feladatban leírt esetnek megfelelő érvek, összefüggések, gondolatok, megállapítások közlése	Bemutatja a feketegazdaság és a munkavállalók terhei közötti összefüggést, tudja, hogy a munkaviszonyban állók jövedelméből a munkaadó vonja le a különböző adókat, így az adócsökkentésre a lehetőségük korlátozott, (adókedvezményekkel ők is élhetnek). Egy vállalkozás költségeivel csökkentheti az adóalapját. A nem látható jövedelmek miatt torzulhatnak a gazdasági adatok, ami a döntéshozók munkáját nehezíti, illetve közterhek vállalása nem igazságos. Megoldások: pl. az ellenőrzés növelése, az adókulcsok csökkentése stb.	0-4
A szakmai nyelv használata	Használja az adó, költség, járulék, társadalmi igazságosság, gazdasági mutatók stb. fogalmát.	0-2
Önálló vélemény megalkotása	Megfogalmaz önálló véleményt.	0-1
Összesen		0-10
A végső pontszám (összesen/2) a kerekítés után		0-5

B.I.5. Mutassa be 10-15 sorban az alábbi példa alapján a tőzsde és a gazdaság közötti összefüggéseket!

"Képzeljének el egy férfit, aki a kutyájával sétál az utcán! A férfi egyenletesen sétál: ez a gazdaság. A kutya előreszalad, ide-oda ugrál, visszaszalad a gazdájához, újból elszalad, majd ismét visszajön: a kutya útja az értékpapírok mozgását testesíti meg. Mindketten előrehaladnak, a kutya is, a férfi is. Végül el is érik sétájuk közös célját. Amíg a férfi egy kilométert ment, a kutya ugyanazon az úton háromszor, négyszer is visszaszaladt. Ugyanez a helyzet a tőzsde mozgásával is: miközben hol előre szalad, majd ismét vissza, kíséri a gazdasági növekedést."

.....

5 pont	
---------------	--

Szemponatok, kompetenciák	Az esetelemzés értékelése	Max. pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	A kifejtés mondatokból áll, a szöveg logikusan és szabatosan felépített. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	0-1
Tématartás, lényegkiemelés, problémaközpontúság	Valóban a tőzsdei árfolyamok és a gazdaság kapcsolatáról ír.	0-2
A feladatban leírt esetnek megfelelő érvek, összefüggések, gondolatok, megállapítások közlése	Felismeri és bemutatja a makrogazdasági mutatók és az értékpapírok iránti kereslet változásának összefüggéseit, utal a pszichés tényezőkre is.	0-4
A szakmai nyelv használata	Használja az értékpapír, részvény, névérték, árfolyam, osztalék, spekuláció, tőzsdeindex stb. fogalmakat.	0-2
Önálló vélemény megalkotása	Megfogalmaz önálló véleményt.	0-1
Összesen		0-10
A végső pontszám (összesen/2) a kerekítés után		0-5

B.II. Pszichológiai alapismeretek

B.II.1. Írjon esszét 15-20 sorban a megadott két feladat egyikéről!

- Egy ismert felosztás szerint négyféle nevelési stílus létezik: meleg-engedékeny, hideg-engedékeny, meleg-korlátozó és hideg-korlátozó szülői magatartásról beszélünk. Véleménye szerint melyik szolgálja legjobban a gyermek érdekeit, mitől fejlődik harmonikusabban? Véleményét indokolja meg!

Vagy

- Fejtse ki 10-15 sorban hogyan válnak belsővé a gyermekben a felnőtt világ normái? Írja le a szociális tanulás módjait, folyamatát!

.....
.....
.....

10 pont	
----------------	--

- Egy ismert felosztás szerint négyféle nevelési stílus létezik: meleg-engedékeny, hideg-engedékeny, meleg-korlátozó és hideg-korlátozó szülői magatartásról beszélünk. Véleménye szerint melyik szolgálja legjobban a gyermek érdekeit, mitől fejlődik harmonikusabban? Véleményét indokolja meg!

Szempontok, kompetenciák	Az esszé értékelése	Max. pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	A kifejtés mondatokból áll, a szöveg logikusan és szabatosan felépített. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	0-2
A feladat megértése, témataratás, lényegkiemelés	Valóban a nevelési stílusok gyermeki fejlődésre való hatásait elemzi.	0-2
Témájának megfelelő tények, összefüggések, gondolatok, megállapítások közlése	Felismeri a meleg-engedékeny nevelési stílus előnyeit; kiemeli a korlátozó nevelési attitűd szorongást fokozó, a megengedő attitűd agresszió kifejezésnek kedvező hatását.	0-4
Ismeretek mélysége, az adott tudománynak megfelelő tárgyi tudás, a szakmai nyelv használata	Használja a nevelési stílus, attitűd, szorongás, agresszió, korlátozás, engedékenység, stb. kifejezéseket.	0-4
A megközelítés sokszínűsége, komplexitása, problémaközpontúsága	Minden nevelési stílusnak kiemeli az előnyeit és a hátrányait is.	0-4
A téma aktualizált (életszerű, saját, vagy a médiából ismert példák alkalmazása), önálló vélemény megalkotása	Megfogalmaz önálló véleményt a nevelési stílusokkal kapcsolatban.	0-4
Összesen		0-20
A végső pontszám (összesen/2) kerekítés után		0-10

- Hogyan válnak belsővé a gyermekben a felnőtt világ normái? Írja le a szociális tanulás módjait, folyamatát!

Szemponatok, kompetenciák	Az esszé értékelése	Max. pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	A kifejtés mondatokból áll, a szöveg logikusan és szabatosan felépített. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	0-2
A feladat megértése, témátartás, lényegkiemelés	Valóban a szociális tanulásról ír.	0-2
Témájának megfelelő tények, összefüggések, gondolatok, megállapítások közlése	Megkülönböztet utánzásos és modellkövető tanulást, ill. azonosulást.	0-4
Ismeretek mélysége, az adott tudománynak megfelelő tárgyi tudás, a szakmai nyelv használata	Használja az utánzás, modell, belsővé válás, azonosulás, stb. szakkifejezéseket.	0-4
A megközelítés sokszínűsége, komplexitása, problémaközpontúsága	Időrendi sorrendbe teszi a szociális tanulás változatait a gyermek fejlődésmenete mentén.	0-4
A téma aktualizált (életszerű, saját, vagy a médiából ismert példák alkalmazása), önálló vélemény megalkotása	Megfogalmaz önálló véleményt a szociális tanulás különböző formáival kapcsolatban.	0-4
Összesen		0-20
A végső pontszám (összesen/2) kerekítés után		0-10

B.II.2. Értelmezze és elemezze az alábbi esetet 8-12 sorban! Véleménye szerint milyen lelki működések vezettek ahhoz, hogy a fiú még kevésbé igyekezett megfelelni az iskolai normáknak? Fejtse ki saját véleményét is avval kapcsolatban, hogy hogyan lehetne javítani a helyzeten és növelni Misi motivációját?

Misi elég hanyag volt és rosszul tanult, ezért tanítónője külön ültette a „szamárpadba”. Reményei szerint ettől majd össze fogja szedni magát és szorgalmasabb lesz. Ehelyett az történt, hogy Misi megmakacsolta magát, és még kevésbé igyekezett, mint azelőtt.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5 pont	
---------------	--

Szemponatok, kompetenciák	Az esetelemzés értékelése	Max. pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	A kifejtés mondatokból áll, a szöveg logikusan és szabatosan felépített. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	0-1
Tématartás, lényegkiemelés, problémaközpontúság	Valóban a stigmatizáció, a megszegyenítés, bűnbakképzés témaköréről ír.	0-2
A feladatban leírt esetnek megfelelő érvek, összefüggések, gondolatok, megállapítások közlése	Felismeri a stigmatizáció negatív személyiségformáló hatását, utal a megszegyenülés, bűnbakképzés, elszigetelődés jelenségére.	0-4
A szakmai nyelv használata	Használja a stigma, kiközösítés, megszegyenítés fogalmakat.	0-2
Önálló vélemény megalkotása	Megfogalmaz önálló véleményt.	0-1
Összesen		0-10
A végső pontszám (összesen/2) a kerekítés után		0-5

B. II. 3. Írja le 5-10 sorban, milyen tanulási folyamat játszódik le a kutyában, amitől örülni kezd a sétának már akkor, amikor gazdája megérinti a pórázt? Írjon más példákat a jelenség illusztrálására!

Mikor a gazda azt mondja az előszobában a kutyájának, hogy „Megyünk sétálni”, a kutya örömeiben ugrálni kezd, és a farkát csóválja. Minél idősebb a kutya, annál kisebb jelzésekből is megérti, hogy séta következik, pl. elég, ha a szokásos sétaidőben a gazdi kimegy az előszobába, vagy azt mondja, „Megyünk”.

.....
.....

5 pont	
---------------	--

Szemponatok, kompetenciák	Az eset értékelése	Max. pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	A kifejtés mondatokból áll, a szöveg logikusan és szabatosan felépített. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	0-1
Tématartás, lényegkiemelés, problémaközpontúság	Valóban a klasszikus kondicionálásról ír.	0-2
A feladatban leírt esetnek megfelelő érvek, összefüggések, gondolatok, megállapítások közlése	Felismeri az inger-válasz kondicionálás folyamatát, illetve a generalizáció jelenségét.	0-4
A szakmai nyelv használata	Használja az inger, a válasz, a kondicionálás, a megerősítés, a generalizáció stb. kifejezéseket.	0-2
Önálló vélemény megalkotása	Saját példával is illusztrálja az általa kifejtett tanulási jelenséget.	0-1
Összesen		0-10
A végső pontszám (összesen/2) a kerekítés után		0-5

Az érettségi dolgozat értékelése

A. rész pontszámai feladattípusonként	Maximális pontszám
A.1. Esszé	15
A.2. Elemzés	15
A.3. Elemzés	5
A.4. Párosítás	4
A.5. Felismerés	3
A.6. Választás	3
A.7. Fogalom-meghatározás	4
A.8. Besorolás	2
A.9. Felismerés	4
A rész összesen	55
B rész pontszámai feladattípusonként	Maximális pontszám
Gazdasági alapismeretek	
B.I.1. Választás	5
B.I.2. Igaz-hamis	2
B.I.3. Összehasonlítás	3
B.I.4. Elemzés	5
B.I.5. Elemzés	5
VAGY Pszichológiai alapismeretek	
B.II.1. Esszé	10
B.II.2. Elemzés	5
B.II.3. Elemzés	5
B rész összesen	20
Írásbeli összesen	75

